Cofnodion

Pwyllgor Gwasanaethau Democrataidd

Dyddiad: Dydd Mawrth, 21 Chwefror 2023

Amser: 10.00 am

Lleoliad: Cynghorwyr D Fouweather (Cadeirydd), T Watkins, K Thomas, A Sterry, P Hourahine, T Harvey, A Pimm, M Spencer and E Stowell-Corten

Elizabeth Bryant (Head of Law and Standards), Emily Mayger, Leanne Rowlands (Democratic Services and Electoral Register Manager) and Taylor Strange

Yn bresennol:

Ymddiheuriadau: Cynghorwyr

---

1 **Datganiadau o ddiddordeb**

Dim

2 **Cofnodion y Cyfarfod a gynhaliwyd ar 27 Ionawr 2023**

Cadarnhawyd bod cofnodion y cyfarfod diwethaf yn gofnod cywir a phriodol.
Gofynnodd y Cynghorydd Hourahine ynghylch cyd-destun y gefnogaeth a oedd i'w darparu mewn cyfarfodydd wardiau, ond eglurodd y Cadeirydd yr hyn a drafodwyd.
Roedd pob aelod yn cytuno gyda'r eglurhad.

3 **ID Pleidleisiwr**

Cyflwynwyd yr eitem hon gan y Rheolwr Gwasanaethau Democrataidd ac Etholiadol.

- Roedd Deddf Etholiadau 2022 wedi arwain at rai newidiadau allweddol gyda'r mwyaf o'r rheini yn cyflwyno Prawf Adnabod Pleidleiswyr yn ogystal â newidiadau mewn meysydd eraill fel pleidleiswyr yr UE a'r rhai dramor. Fodd bynnag, roedd ffocws y cyflwyniad ar y Prawf Adnabod Pleidleisiwyr.
- Pwrpas Prawf Adnabod Pleidleiswyr oedd lleihau'r risg o dwyll pleidleiswyr yn ogystal â gwneud y broses etholiadol yn decach. Bydd y Prawf Adnabod Pleidleiswyr hefyd yn atal y drosedd etholiadol a elwir yn gambersonadu ond bu rhywfaint o feirniadaeth mewn perthynas â phrawf adnabod pleidleiswyr gan ei bod yn gwneud yn anoddach i rai bleidleisio.
- O 4 Mai 2023 bydd y rheolau yn berthnasol i etholiadau seneddol yn ogystal ag etholiadau'r Comisiwn Heddlu a Throseddu.
- Yn Lloegr bydd hefyd yn berthnasol i etholiadau lleol a refferenda
- O 5 Hydref 2023 bydd Prawf Adnabod Pleidleiswyr hefyd yn berthnasol i Etholiadau Cyffredinol
- Mae 23 math derbyniol o brawf adnabod yn cynnwys pasbortau a thrwyddedau gyrru, gall y rhain fod wedi dod i ben os oes tebygrwydd.

- Os nad oes gan berson brawf adnabod dilys, mae'n dal i allu gwneud cais am Brawf Adnabod Pleidleisiwr.
- Darperir Prawf Adnabod Pleidleiswyr yn rhad ac am ddim o'r Swyddfa Gofrestru Etholiadol a thrwy ymchwil disgwylir y bydd angen Prawf Adnabod Pleidleiswyr ar oddeutu 5% o bleidleiswyr.
- Yng Nghymru doedd Prawf Adnabod Pleidleiswyr ddim yn cael ei hysbysebu eto ond yn Lloegr mae wedi cael cyhoeddusrwydd oherwydd ei fod yn dod i rym ar gyfer etholiadau yn Lloegr yn gyntaf.
- Gellir gwneud y cais ar-lein neu ei gefnogi'n bersonol.
- Mae canolfan gyflawni ganolog yn bodoli ar hyn o bryd ond gallai hyn symud i raddfa fwy lleol yn y dyfodol.
- Bydd y Prawf Adnabod Pleidleiswyr ffisegol yn ddogfen A4 a bydd ganddo rai mesurau diogelwch fel y rhai a ddefnyddir o fewn arian cyfred cyfreithiol.
- Bydd y Comisiwn Etholiadol yn rhoi cyhoeddusrwydd i'r angen am y Prawf Adnabod Pleidleiswyr cyn y bwriedir cynnal y pleidleisio, yn ogystal â darparu deunyddiau i gynghorau lleol er mwyn iddynt ddosbarthu i breswylwyr
- Rhaid i orsafoedd pleidleisio gael lle er mwyn i bobl ddangos eu Prawf Adnabod Pleidleiswyr yn breifat, bydd cyllid ar gyfer unrhyw ddeunyddiau sydd eu hangen ar gyfer y gofod hwn yn cael ei ddarparu.
- Mae gan y Swyddog Llywyddu yn yr orsaf bleidleisio yr hawl i wrthod pleidleisiwr os nad oes ganddo brawf adnabod dilys, neu os yw'n teimlo nad yw'r prawf adnabod a ddarperir yn gyfreithlon. Mae'r penderfyniad i wrthod yn derfynol, ond gall y gwrthodiadau hyn fod yn destun adolygiad.
- Bydd heriau fel codi ymwybyddiaeth er mwyn i'r trigolion gael digon o amser i gael eu Prawf Adnabod Pleidleiswyr
- Mae'r Comisiwn Etholiadol yn canolbwyntio ar sicrhau nad oes unrhyw gymunedau'n cael eu difreinio
- Bydd cyllid ar gael ym mis Ebrill 2023 ac Ebrill 2024.

Cwestiynau:

Holodd Aelod o'r Pwyllgor faint o achosion o dwyll etholiad a adroddwyd yng Nghasnewydd.

- Cadarnhaodd y Rheolwr Democrataidd a Gwasanaethau Etholiadol bod 266 o achosion wedi eu cofnodi ledled y DU pan gyhoeddwyd y ffigurau cenedlaethol diwethaf. Ni allai'r Rheolwr Gwasanaethau Democrataidd ac Etholiadol gadarnhau a oedd unrhyw rai yng Nghasnewydd.

Gofynnodd Aelod o'r Pwyllgor beth fyddai'n digwydd pe bai Snap Etholiad .

- Nododd y Rheolwr Gwasanaethau Democrataidd ac Etholiadol fod y risg wedi'i hystyried a bod mesurau wedi'u cymryd i baratoi ar gyfer digwyddiad o'r fath.

Holodd Aelod o'r Pwyllgor a fyddai'r llun ar y Prawf Adnabod Pleidleiswyr o'r un ansawdd â mathau eraill o brawf adnabod ffotograffig.

- Amlygodd y Rheolwr Gwasanaethau Democrataidd ac Etholiadol mai'r gofyniad allweddol oedd bod y llun yn dangos tebygrwydd i'r person.

Holodd Aelod o'r Pwyllgor, oherwydd y broses o wneud cais am Brawf Adnabod Pleidleiswyr ar-lein, pam na ellid anfon e-bost at y preswylydd yn cynnwys y prawf adnabod.

- Eglurodd y Rheolwr Gwasanaethau Democrataidd ac Etholiadol y bydd y ddogfen yn ddogfen ffisegol, gyda rheolau penodol ynghylch sut y caiff ei disodli. Gall person wneud cais am brawf adnabod pleidleiswyr cyn gynted ag y dymunant, ond bydd canllawiau ar ba mor agos at etholiad y gall person wneud cais am un.

Gofynnodd Aelod o'r Pwyllgor i'r Pwyllgor dderbyn y sleidiau PowerPoint.

- Cadarnhaodd y Rheolwr Gwasanaethau Democrataidd ac Etholiadol y bydden nhw'n cael eu hanfon at holl aelodau'r Pwyllgor.

Nododd Aelod o'r Pwyllgor mai'r dyddiad cau ar gyfer cofrestru cyn etholiad oedd 5pm 6 diwrnod cyn hynny, a gofynnodd a fyddai'r AGPh yn gallu ateb y galw o ran wirio Prawf Adnabod Pleidleiswyr.

- Amlygodd y Rheolwr Gwasanaethau Democrataidd ac Etholiadol, oherwydd bod Lloegr yn defnyddio Prawf Adnabod Pleidleiswyr yn gyntaf, y byddai hyn yn dangos unrhyw broblemau.

Gofynnodd y Cadeirydd, os nad oes gan berson unrhyw fath o brawf adnabod, sut y byddent yn cofrestru.

- Nododd y Rheolwr Gwasanaethau Democrataidd ac Etholiadol fod angen i berson fod ar y Gofrestr Etholiadol yn ogystal â nodi y byddai cronfa ddata genedlaethol yn cael ei gwirio i gadarnhau mai'r person yw pwy mae'n dweud.

Amlygodd y Cadeirydd ei fod yn teimlo y byddai'r system basbort o allu tynnu lluniau mewn bythod a'u lanlwytho trwy god yn fwy addas ar gyfer sicrhau agwedd llun y prawf adnabod

- Cadarnhaodd y Rheolwr Gwasanaethau Democrataidd ac Etholiadol y byddai etholiadau Lloegr yn rhoi gwybodaeth am lwyddiannau ac anfanteision.

Amlygodd y Cadeirydd y gallai fod dryswch gan fod rhai etholiadau sy'n gofyn am brawf adnabod pleidleiswyr a rhai ddim.

- Nododd y Rheolwr Gwasanaethau Democrataidd ac Etholiadol fod y pryderon hyn wedi cael eu bwydo yn ôl i'r ymgynghoriad.

Cododd Aelod o'r Pwyllgor y dylid cyfeirio'r materion drwy'r sianelau priodol
Amlygodd y Cadeirydd y gallai arwain at ddryswch gyda Chymru, gyda rhai etholiadau gyda Phrawf Adnabod Pleidleiswyr a rhai hebddo.
Gofynnodd Aelod o'r Pwyllgor a oedd proses i weld a yw trigolion yn cael eu hannog i beidio pleidleisio oherwydd y Prawf Adnabod Pleidleisiwr.

- Nododd y Rheolwr Gwasanaethau Democrataidd ac Etholiadol y byddai hyn yn cael ei graffu'n ofalus.

Holodd Aelod o'r Pwyllgor am yr effaith ar bleidleisiau post.

- Cadarnhaodd y Rheolwr Gwasanaethau Democrataidd ac Etholiadol y byddai llofnodion pleidlais bost yn cael eu diweddaru'n amlach ond na fyddai angen unrhyw brawf adnabod i bleidleisio drwy'r post.
- Eglurodd y Rheolwr Democrataidd a Gwasanaethau Etholiadol drwy egluro y byddai'r system pleidlais bost yn ei chyfanrwydd yn aros yr un fath

Gofynnodd Aelod o'r Pwyllgor am eglurder ynghylch yr amserlenni ar gyfer adnewyddu llofnodion ar gyfer pleidleisiau post.

- Cadarnhaodd y Rheolwr Gwasanaethau Democrataidd ac Etholiadol y byddent yn rhoi ymateb i'r Pwyllgor mewn perthynas â'r bylchau amser penodol ar gyfer adnewyddu.

Holodd y Cadeirydd am hyd y cyfnod adnewyddu ar gyfer pleidleisiau post.

- Cadarnhaodd y Rheolwr Gwasanaethau Democrataidd ac Etholiadol y gallai fod 2 gyfnod pleidlais bost ar yr un pryd.

Holodd Aelod o'r Pwyllgor a allai ymgeiswyr gwleidyddol gefnogi trigolion yn eu ceisiadau Prawf Adnabod Pleidleiswyr.

- Dywedodd y Rheolwr Gwasanaethau Democrataidd ac Etholiadol wrth y Pwyllgor y byddent yn cadarnhau ymateb ar y mater hwnnw.

Gofynnodd Aelod o'r Pwyllgor a allai'r rhai heb gyfeiriad bleidleisio.

- Dywedodd y Rheolwr Gwasanaethau Democrataidd ac Etholiadol wrth yr aelod bod mesurau ar waith i gefnogi'r rhai a oedd yn ddigartref i fod yn gymwys i bleidleisio.

Gofynnodd Aelod o'r Pwyllgor pwy feddyliodd am y canllawiau.

- Dywedodd y Rheolwr Gwasanaethau Democrataidd ac Etholiadol wrth y Pwyllgor ei fod wedi'i greu gan wahanol gyrff.

Nododd Aelod o'r Pwyllgor y gallai fod angen hyfforddiant ar gyfer aelodau, a nododd Aelod Pwyllgor arall mai Casnewydd oedd â'r diddordeb isaf mewn pleidleisio.
Gofynnodd Aelod o'r Pwyllgor a oedd llawer o ymchwil wedi bod i weld a oedd hyn wedi atal pleidleiswyr.
Cadarnhaodd y Rheolwr Gwasanaethau Democrataidd ac Etholiadol y byddai'r Pwyllgor yn derbyn ymateb ar ba ymchwil a wnaed ar y pwnc hwn

4 **Hyfforddiant i Aelodau**

Cyflwynodd y Rheolwr Gwasanaethau Democrataidd ac Etholiadol y pwnc hwn.

- Roedd y Pwyllgor Gwasanaethau Democrataidd yn gyfrifol am sicrhau bod yr Aelodau yn cael hyfforddiant a datblygiad rhesymol.
- Nod yr hyfforddiant a'r cymorth oedd helpu cynghorwyr i gyflawni eu dyletswyddau.
- Y ffocws oedd rhoi gwybodaeth i aelodau pan fo angen fel na fyddent yn cael eu gorlethu.
- Cynlluniwyd y sesiynau i fod yn rhyngweithiol yn ogystal â darparu arbenigedd oddi fewn a'r tu allan i'r cyngor.
- Rhoddwyd enghraifft lle rhoddwyd hyfforddiant ariannol i'r aelodau yn ystod mis Rhagfyr oherwydd yr ymgynghoriad ar y gyllideb.
- Recordiwyd y rhan fwyaf o'r sesiynau hyfforddi, gyda'r recordiadau hynny yn cael eu storio mewn ffeil a rennir ar Teams.
- Trefnwyd sesiynau galw heibio TG hefyd i helpu aelodau gydag unrhyw faterion technegol.
- Rhoddwyd manylion am bresenoldeb yr hyfforddiant i'r aelodau.
- Mae modiwlau hyfforddi eraill hefyd wedi cael eu rhedeg fel y rhai ar Drais yn erbyn Menywod.
- Gofynnodd y Rheolwr Gwasanaethau Democrataidd ac Etholiadol a hoffai'r pwyllgor gynnal arolwg cyffredinol ar yr hyfforddiant a ddarparwyd.

Cwestiynau
Gofynnodd y Cadeirydd a oedd yn ofynnol i aelodau'r Pwyllgor Trwyddedu a Chynllunio gwblhau eu hyfforddiant priodol.

- Dywedodd y Rheolwr Gwasanaethau Democrataidd ac Etholiadol wrth y cadeirydd y byddent yn gwirio i weld a oedd yr holl Aelodau wedi cwblhau'r hyfforddiant.

Amlygodd Aelod o'r Pwyllgor fod 6 Aelod nad oeddent eto wedi cwblhau eu hyfforddiant cod ymddygiad a gofynnodd a oeddent wedi cofrestru ar y cwrs nesaf sydd ar gael.

- Cadarnhaodd y Rheolwr Gwasanaethau Democrataidd ac Etholiadol fod y 6 aelod wedi'u cofrestru.

Gofynnodd Aelod o'r Pwyllgor a ellid atgoffa'r Aelodau o'r cwrs hyfforddi Cod Ymddygiad.
Nododd Aelod o'r Pwyllgor fod y cyhoedd yn gofyn yn aml i Gynghorwyr eirioli drostynt ynghylch materion tai a gofynnodd am hyfforddiant ar y ffordd orau i'w cynghori.

- Dywedodd y Rheolwr Gwasanaethau Democrataidd ac Etholiadol y gallai hyn gael ei ddarparu

Teimlai Aelod o'r Pwyllgor nad oedd llawer o bobl yn ymgymryd â'r Hyfforddiant Llythrennedd Carbon.
Eglurodd y Rheolwr Gwasanaethau Democrataidd ac Etholiadol wrth yr aelod, oherwydd y lleoedd cyfyngedig ar y cwrs, mai dim ond ychydig o aelodau oedd yn gallu ymgymryd ag ef ond bod yr holl leoedd wedi'u llenwi

5 **Diweddariad ar Benodiadau i Bwyllgor Craffu Rhanbarthol ar gyfer Bwrdd Gwasanaethau Cyhoeddus Gwent**

Cyflwynir gan y Rheolwr Gwasanaethau Democrataidd ac Etholiadol

- Byddai'r Pwyllgor yn canolbwyntio ar waith Bwrdd Gwasanaethau Cyhoeddus Gwent fel y nodir yn adran 35 o Ddeddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol 2015.

- Ym Mhwyllgor Craffu Partneriaethau Tachwedd, datryswyd cylch gorchwyl y pwyllgor, gydag argymhelliad gan 2 gynrychiolydd i'r Cyngor llawn.
- Daeth Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol 2015 i rym ym mis Ebrill 2016, i wella Lles Economaidd, Amgylcheddol a Diwylliannol Cymdeithasol Cymru. Y nod oedd datblygu cynllun i ddiwallu anghenion Cymru yn y cyfnod presennol heb rwystro anghenion posib cenedlaethau'r dyfodol.
- Derbyniodd BGC Gwent delerau mewn adroddiad a ddrafftiwyd gan Gyngor Blaenau Gwent.
- Argymhellir na all aelodau fod â rolau Gweithredol neu Gabinet
- O dan gyfansoddiad y Cyngor rhaid penodi cynrychiolwyr i gyrff allanol drwy'r Cyngor llawn oni bai bod penodiad yn swyddogaeth Weithredol.
- Gan adlewyrchu'r dirwedd wleidyddol, byddai'r ddau aelod yn dod o'r Blaid Lafur.

Cytunwyd:

Cytunodd Aelodau'r Pwyllgor gydag argymhellion yr adroddiad.

Y Flaenraglen Waith
Bydd ymholiadau ynghylch y Rheolau Sefydlog a godwyd yng nghyfarfod blaenorol y Cyngor yn cael eu cyflwyno i'r cyfarfod nesaf.
Byddai diweddariadau pellach ar ymholiadau deddfwriaeth a godwyd yn y cyfarfod a gynhaliwyd heddiw yn cael eu cyflwyno i'r cyfarfod canlynol.
Nododd y Cadeirydd y byddent yn hoffi i'r drefn ar gyfer absenoldeb yr Arweinydd yn y Cyngor fel y mae'n ymwneud â'r sesiwn Holi ac Ateb o fewn y Cyngor gael ei chyflwyno yn y cyfarfod nesaf.
Nododd y Rheolwr Gwasanaethau Democrataidd ac Etholiadol hefyd ddod â'r adborth yn ôl o flwyddyn gyntaf y strategaeth cyfranogi i gyfarfod diweddarach.
Nododd y Rheolwr Democrataidd a Gwasanaethau Etholiadol hefyd ddod â gwybodaeth am staffio etholiadol fel y mae'n ymwneud â'r ddeddfwriaeth newydd i'r cyfarfod canlynol.
Nododd y Rheolwr Gwasanaethau Democrataidd ac Etholiadol y gellir dod â deddfwriaeth ynghylch etholiadau i'r cyfarfod nesaf.
Cwestiynau
Atgoffodd y Cadeirydd yr aelodau i ystyried unrhyw eitemau y teimlant fyddai'n bwysig i'w codi ar gyfer cyfarfodydd yn y dyfodol.
Holodd Aelod o'r Pwyllgor a allai sesiynau hyfforddi gael Modiwlau E-Ddysgu ar-lein i gynorthwyo cynghorwyr nad oeddent yn gallu mynychu'r cyfarfod yn bersonol.

- Nododd y Rheolwr Gwasanaethau Democrataidd ac Etholiadol y pwynt da hwn a bod hon yn eitem oedd yn cael ei thrafod ar hyn o bryd.

6 **Dyddiad y Cyfarfod Nesaf**

27 Ebrill am 10am-Ystafell Bwyllgor 1.

7 **Gwe-ddarllediad y Pwyllgor**

Daeth y cyfarfod I ben am Time Not Specified